

Braaklegging en bijenteelt

O. van Laere & L. De Wael

Sinds de recente hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de Europese Unie, is braaklegging in veel bedrijven een volwaardig onderdeel van de vruchttopvolging. Op de braakliggende percelen is het toegelaten, en heeft de landbouw er voordeel bij, sommige gewassen of plantenmengsels te telen. Deze gewassen worden echter niet geogst, maar op een oordeelkundig tijdstip omgeploegd. Ze verbeteren zodoende de grondstructuur, en hebben bovendien een aantal voordelen en kenmerken, waarop we verder terugkomen.

Hoe staat de bijenteelt hiertegenover?

Laboratoria voor bijenonderzoek in diverse landen (Duitsland, België, Nederland...) hebben vrij vlug de mogelijkheid ingezien om deze nieuwe toestand te benutten met betrekking tot de bijenteelt. Als niet te oogsten gewas op braakland kan men immers honinggevende planten gebruiken! In de universiteit van Tübingen werd dit probleem onder leiding van Professor Engels bestudeerd en experimenteel onderzocht, wat aanleiding gegeven heeft tot het zogenoemde 'Tübinger zaadmengsel', dat voor wat België betreft zowel in Merelbeke als in Louvain-la-Neuve werd bestudeerd en sedert een paar jaar ook in België en in Nederland verspreid wordt. Het is nuttig dat de imker geïnformeerd is over de bredere landbouwkundige achtergrond van deze braaklandgewassen. We zullen hierop wat dieper ingaan.

Problemen

De opname van braaklegging in de teeltrotatie op een landbouwbedrijf doet een aantal vragen rijzen in verband met verschillende aspecten, waarover de beschikbare wetenschappelijke gegevens geen pasklare oplossing bieden. Of men nu bijvoorbeeld braaklegging - met een niet te oogsten gewas - als voorvrucht zal inschakelen voor bieten, maïs of aardappelen in plaats van de gebruikelijke wintergerst, ofwel als een voorvrucht voor tarwe, is een uitgemaakte zaak. De keuze zal hier afhangen van een groot aantal factoren en zal veelal bedrijfs- en zelfs perceelsgebonden zijn. Algemeen wordt van braaklegging, door het onderploegen van het bodembedekkend gewas, een verbetering van de bodemstructuur en een verhoging van de bodemvrucht-

baarheid verwacht. Deze meerwaarde kan echter geheel of ten dele verloren gaan door het optreden van bepaalde 'groeistoornissen' bij de volggewassen (legering van graangewassen; ziekten) of door een verminderde kwaliteit van de geogste producten (suikergehalte van bieten).

Braaklegging en grondvervuiling

Een van de aspecten waarover landbouwers zich in verband met de braaklegging zorgen maken, is het gevaar voor de overwoekering van de gronden door onkruiden: de zgn. 'grondvervuiling'. Slecht onderhouden braakland kan inderdaad tot grondvervuiling leiden. Zoals elke landbouwer ernaar streeft tijdens de vruchttopvolging alle percelen zo zuiver mogelijk te houden, kan dit ook bij braakgelegde percelen mits een juist gekozen en goede onderhouden bodembedekking. Van het standpunt uit van de landbouwer is de voornaamste doelstelling bij het inzaaien van een bodembedekker de hoeveelheid onkruidzaad te beperken. Hij wil zaadvorming in het jaar van de braaklegging vermijden door een goede bodembedekking en door op het gepaste ogenblik te maaien. Op dit vlak gemaakte fouten hebben onvermijdelijk stijgende kosten voor onkruidbestrijding in het volggewas tot gevolg. Het is interessant te weten, om een voorbeeld te noemen, dat het op zwaardere, kalkarme gronden voorkomende duist (*Alopecurus myosuroides*, een grasachtig onkruid) 500 tot 3.000 zaden per bloem kan voortbrengen die langer dan tien jaar kunnen overleven. Bij klaprozen (*Papaver sp.*) kan elke bloem tot 50.000 zaden met een levensduur tot veertig jaar geven!

Braaklegging en gezondheidstoestand van de volggewassen

Op de vraag of braaklegging de ontwikkeling van parasieten in de hand werkt kan op dit ogenblik niemand een nauwkeurig en algemeen geldend antwoord geven. Een eerste aspect dat men hierbij niet uit het oog mag verliezen vanuit zuiver landbouwkundig oogpunt is het feit dat braaklegging een gunstige invloed kan uitoefenen door de verruiming van de vruchttopvolging en het bevorderen van de vermeerdering van nuttige insecten, zoals roofinsecten van bladluizen. Het feit dat mosterd (*Brassica nigra*) thans voorkomt op de lijst van toegelaten planten op

braakland, draagt bij tot de gezondmaking van de bodem doordat het de instandhouding van populaties schadelijke aaltjes tegenwerkt. In het algemeen kan het inwerken van een grote hoeveelheid organische stof door onderploegen van de bodembedekking de ontwikkeling bevorderen van een bodemmicroflora die ziekteverwekkende organismen (*Rhizoctonia* in bieten; halmdoder in granen) kan bestrijden. Er moet evenwel worden aangestipt dat braakteelten ook zekere risico's kunnen inhouden omdat zij de ontwikkeling van bepaalde parasieten begunstigen (slakken, knaagdieren, kniptorren...).

Braaklegging en stikstofbemesting

Het is belangrijk te weten welke beschikbare hoeveelheid stikstof er op het einde van de braaklegging in de bodem aanwezig is en te evalueren wat er met die stikstof na de braaklegging zal gebeuren. Dit zijn twee belangrijke factoren, die hun invloed zullen laten gelden bij beslissingen inzake bemesting van de volggewassen. Het 'Station de Phytotechniek' van het Centrum voor Landbouwkundig onderzoek te Gembloux, aan wie we een aantal van deze gegevens danken, onderzocht de aanwezige stikstof in de bodem na braaklegging en kwam tot de vaststelling dat er grote verschillen bestaan naargelang de bodembedekker. Van alle bodembedekkers geeft klaver de grootste hoeveelheid beschikbare stikstof. Wat het verloop betreft van de minerale stikstof na onderwerking van de bodembedekker, worden grote verschillen vastgesteld tussen braakland met klaver en braakland met raaigras. Raaigras heeft een negatieve invloed op de omvang van de mineralisering, zodat het opbrengstpotentieel van het volggewas niet volledig tot uiting kan komen. In verband met de bijenteelt is hier dus een argument voorhanden om klaver, een bij uitstek honinggevend gewas, in te schakelen. Er moet hier echter ook worden vermeld dat in extreme gevallen de minerale stikstofhoeveelheden na braakland met klaver te groot kunnen zijn en in de diepe grondlagen kunnen terechtkomen. Vandaar dat we, zowel van landbouwkundig oogpunt als met betrekking tot de bijenteelt kunnen aanraden op braakland, indien men - zuiver landbouwkundig - een verhoging van de stikstofvoorziening beoogt, een mengsel van klaver en andere, eventueel honinggevende, planten te zaaien. Het 'Tübinger zaadmengsel' zal natuurlijk ook in veel gevallen een aanrader zijn.

O. van Laere & L. de Wael zijn werkzaam bij het Rijksstation voor Nematologie en Entomologie, Merelbeke, België

Een sprankje hoop?

P.C. Muntjewerf

Op 27 februari jl. vergaderde de werkgroep honing van de COPA in Brussel met de dag daarop een zitting bij de Europese Commissie. Wij maakten daar voor het eerst kennis met vertegenwoordigers van de imkersorganisaties van de drie nieuwe lidstaten Finland, Zweden en Oostenrijk. Deze heren waren bepaald niet blij met de toetreding tot de EU voor wat de imkers betreft. Bijvoorbeeld Finland heeft 4.000 imkers die in de korte zomer gemiddeld 40 kg honing per volk winnen maar voor de winterzit tenminste 25 kg suiker moeten bijvoeren. Voorheen kregen zij suiker tegen wereldmarktprijs geleverd en er was een stevige heffing op geïmporteerde honing. Toetreding tot de EU betekent voor deze imkers een nadeel van ca. f50,- per volk. Het sprankje hoop bestaat hierin dat de Commissie een regeling voor imkers voorbereidt die gericht is op:

- technische steun om de productie en winning van honing te verbeteren.
- maatregelen i.v.m. de bestrijding van de varroamijt en bijenziekten.
- rationalisatie van het reizen met bijen.
- steun aan laboratoria voor het analyseren van honing.
- samenwerking met onderzoekprogramma's betreffende kwaliteitsverbetering.
- het verzamelen van betere economisch statistisch gegevens over de bijenhouderij.

Als producenten hebben wij gezegd dat dit slechts een symbolische hulp is en absoluut niet tegemoet komt aan ons dringende verzoek om financiële ondersteuning, waarvoor we unanieme steun ondervinden van het Europese Parlement. De Spaanse collega noemde de regeling 'het opschilderen van de kamer terwijl het huis op instorten staat'. Men kon zelfs niet zeggen welk budgetbedrag men voor de regeling in gedachten heeft. Zorgen maken we ons omtrent de zogenoemde susidiariteit van de lidstaten d.w.z. dat de regeling moet passen in het beleid van de lidstaten en dat deze okk een substantiële bijdrage moeten leveren. Bovengenoemde zes punten zijn nog maar zeer vaag uitgewerkt. De Raad van Ministers zal over het voorstel moeten beslissen en de vraag is of deze daarbij ook het advies van het Europese Parlement zal betrekken. Het enige positieve wat ik er in zie is dat er wellicht weer een post voor de bijenhouderij op het EU-budget verschijnt zodat we daarmee misschien een voet tussen de deur krijgen.